

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.

Habilitační práce

Mezinárodní právo soukromé a moderní trendy v úpravě práv k duševnímu vlastnictví

Oponent

Profesorka Markéta Trimble, Ph.D., JSD

**Pracoviště opONENTA,
institute**

William S. Boyd School of Law, University of Nevada,
Las Vegas

S velkým zájmem jsem si prostudovala habilitační práci JUDr. Terezy Kyselovské, Ph.D., a dospěla jsem k závěru, že její práce splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Mezinárodní právo soukromé.

Dr. Kyselovská se zhostila velmi složitého a významného tématu. Jak sama poznamenává ve své práci, v nedávné literatuře se objevily pokusy o kvantitativní empirické hodnocení otázek mezinárodního práva soukromého a práv duševního vlastnictví. Autor jednoho z těchto pokusů dospěl k závěru, že tyto otázky vyvstávají pouze ojediněle (např. str. 59 v práci dr. Kyselovské). Jak jsem však sama upozornila ve své práci, tento pokus trpěl značnými metodologickými nedostatky. Lze jen naprosto souhlasit s dr. Kyselovskou, že pokusy o bagatelizaci problémů na průsečíku mezinárodního práva soukromého a práva duševního vlastnictví opomíjejí každodenní realitu, potřeby soukromé a obchodní sféry a významné zájmy států.

Zájem o průsečík mezinárodního práva soukromého a práva duševního vlastnictví není novinkou. Již na konci 19. století Carl Ludwig von Bar publikoval v jedné ze svých knih celou kapitolu týkající se problematiky tohoto průsečíku a další autoři se k tomuto tématu vraceli v průběhu 20. století, a dále pak na ně navázali autoři v 21. století. Globalizace a internet učinily tento průsečík ještě významnější, jeho problémy složitější a zájem o jejich řešení intenzivnější. Dr. Kyselovská svou prací přispívá k mezinárodně se dále rozvíjející odborné literatuře na toto téma a zároveň buduje na již existující literatuře z obou oborů, a to nejen syntetizováním myšlenek jiných autorů, ale také a zejména vlastní kritickou analýzou a navržením možných budoucích řešení.

Struktura práce je logická a provádí čtenáře problematikou jak *de lege lata*, tak *de lege ferenda*. Vzhledem k celkové délce práce by bylo vhodné zvážit kratší Úvod; alespoň část 40-stránkového úvodu mohla být převedena do první kapitoly práce. Kratší úvod mohl čtenáře dříve nasměrovat a orientovat v takto složité práci (cíle práce jsou představeny až na str. 54 a násl.). V některých místech by bylo snad možné vyhnout se jistým opakováním, ale s přihlédnutím ke složitosti textu je pochopitelné, že se autorka snaží svou analýzu zhodnotit a poskytnout závěry, které se někdy nevyhnutelně vrací k analýze samé.

Dr. Kyselovská upozorňuje, že k tématu přistupuje primárně z hlediska své odbornosti v mezinárodním právu duševního vlastnictví. Její skromnost ohledně jejích znalostí práva duševního vlastnictví však není na místě; dr. Kyselovská v řadě míst své práce prokazuje své podstatné znalosti z práva duševního vlastnictví, včetně velmi specializovaných otázek, jako jsou např. *droit de non-paternalité*, *right of publicity*, doménová jména (str. 85), licenční smlouvy (str. 73 a násl.) a osobnostní práva (str. 181). V některých místech by autorka mohla využít další příklady z práv duševního vlastnictví. Například diskuse o imperativních normách a výhradě veřejného pořádku (str. 79, 107 - 108) by mohla být obohacena konkrétními příklady z práv duševního vlastnictví, zejména existujícími případy, které se týkaly duševního vlastnictví.

Vzhledem ke složitosti tématu je problematické navrhnout zohlednění dalších aspektů, které by práci učinily ještě komplikovanější. Některých takových dalších aspektů by se proto dr. Kyselovská mohla zhostit ve svých příštích pracech. Například některé nastíněné problémy vyvolávají otázky možných průsečíků s dalšími právními oblastmi, které mají – nebo by mohly mít – vliv na mezinárodní právo soukromé v oblasti duševního vlastnictví, jako například normy soutěžního práva v rámci Evropské unie (zmiňované spíše okrajově na str. 79). Takové průsečíky mohou existovat i v případech, kdy normy těchto jiných právních oblastí vliv na mezinárodní právo soukromé explicitně vylučují (např. Nařízení o geoblokaci zmiňované na str. 144 a násl.), ale přesto na něj nějaký vliv mají – nebo by mohly mít. V oblasti soutěžního práva by například Pokyny k vertikálním omezením (verze z roku 2022) mohly ovlivnit definici cílení na internetu (str. 46), jelikož definují, co se považuje za aktivní prodej na internetu. Podobně v případě úvah týkajících se místa serveru jako hraničního určovatele a jeho nepředvídatelnosti (str. 50) by bylo možné zvážit vliv pravidel lokalizace, které některé země zavádějí pro některé situace. Tato pravidla vyžadují, aby servery byly v těchto situacích umístěny v dané zemi, a tudíž zajišťují v těchto situacích předvídatelnost co do místa umístění serveru.

Práce by mohla být v některých místech obohacena o širší srovnávací pohled. Práce se soustředí na situaci v Evropské unii a je proto pochopitelné, že srovnávací poznámky se týkají zejména situace v členských státech Evropské unie. Občas autorka uvádí některá srovnání s jinými zeměmi, ale i v některých dalších místech by možná bylo přínosné zmínit i situaci v zemích mimo Evropskou unii. Například když autorka píše o teritoriálním rozsahu možných sankcí, bylo by možné poukázat na právo a praxi soudů v USA, která se vymyká pravidlu, že „vnitrostátní právo může stanovit sankce ... pouze ve vztahu k jednání, ke kterému došlo na jeho území“ (str. 34). Otázka teritoriálního dosahu práva ochranných známek je také právě teď před Nejvyšším soudem USA (ve věci *Abitron Austria GmbH v. Hetronic International, Inc.*), jehož rozhodnutí může ovlivnit budoucí praxi soudů USA i ohledně teritoriálního rozsahu sankcí za porušení takových práv. Podobně by bylo například možné v případě diskuse o autonomii stran ve výběru práva aplikovatelného pro porušení práv k duševnímu vlastnictví (str. 55, 104) zvážit srovnání s právními systémy, ve kterých soud aplikuje zahraniční právo pouze v případě, kdy o to strany výslovně požádají (např. v USA), nebo tehdy, když strany poskytnou důkaz o obsahu zahraničního práva. Pokud strany o aplikaci zahraničního práva nepožádají nebo neposkytnou důkazy o jeho obsahu, soudy v takových systémech mohou aplikovat právo fora, což lze v některých situacích vykládat jako *de facto* výběr aplikovatelného práva stranami sporu. V případě úvah o kritériu centra zájmů

poškozeného (str. 183) by mohla být instruktivní analýza rozhodnutí soudů USA ve věci *American Buddha*.

Co se týče pramenů, se kterými autorka pracovala, nelze jí mnoho vytknout. Práce reflektuje důležitá díla, která se průsečíku mezinárodního práva soukromého a práva duševního vlastnictví týkají. Lze si jen postesknout, že se autorce nepodařilo zajistit si přístup ke kompletnímu znění Principů American Law Institute (p. 135), které American Law Institute publikoval knižně v roce 2008. Tyto Principy sice vycházejí zejména ze situace v USA, ale jejich navrhovaná pravidla a komentář by mohly obohatit i úvahy de lege ferenda v Evropské unii.

V budoucnu by se autorka mohla vrátit k jednotlivým návrhům de lege ferenda a prohloubit svou analýzu o zvážení dopadů navrhovaných norem na jednotlivé druhy práv duševního vlastnictví a souvisejících norem, včetně ústavněprávních aspektů těchto práv a norem. Pravidla mezinárodního práva soukromého nejsou vždy neutrální ve vztahu k obsahu hmotněprávních norem a práv, které tyto normy upravují – což může být v některých případech i záměrem zákonodárce (např. v případě spotřebitelských smluv a ochrany spotřebitele). Bylo by vhodné posoudit neutralitu navrhovaných norem (nebo její absenci) a zvážit, do jaké míry neutralita těchto norem je, nebo není žádoucí.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Práce dr. Kyselovské je obsažná a nutně vyvolává řadu otázek, což nelze chápat jako nedostatek této práce, ale naopak jako jasnou známku komplikovanosti daného tématu a obsažnosti této práce. Zde je několik otázek pro dr. Kyselovskou:

- (1) Mezi principy práv duševního vlastnictví patří také zacházení podle nejvyšších výhod („most-favored-nation principle“). Tento princip, importovaný z mezinárodního obchodního práva, se poprvé objevil v souvislosti s právem duševního vlastnictví ve dvoustranných smlouvách o volném obchodu a posléze jej Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) zakotvila ve svém článku 4 jako princip pro práva duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni. Sehrává tento princip nějakou úlohu – popřípadě měl by hrát nějakou úlohu – při vytváření nebo aplikaci norem mezinárodního práva soukromého v případech týkajících se duševního vlastnictví? Vystává tato otázka například v duševně-právních případech, kdy se národní pravidla pro příslušnost a volbu aplikovatelného práva liší od pravidel Evropské unie?
- (2) V popisu vývoje norem mezinárodního práva soukromého dr. Kyselovská poukazuje na proces konstitucionalizace v této oblasti práva (str. 33). Proces konstitucionalizace ovlivňuje rovněž práva duševního vlastnictví, zejména v souvislosti jejich průsečíku s ústavními právy (v různých zemích), jako jsou právo na svobodu slova, na zdraví nebo na zdravotní péči. Jak se tento proces v právu duševního vlastnictví projevuje – pokud vůbec – na vytváření nebo aplikaci norem mezinárodního práva soukromého v oblasti duševního vlastnictví?

- (3) Dr. Kyselovská správně poznamenává, že „práva k duševnímu vlastnictví se ... odlišují od jiných soukromých práv, jejichž existence je zásadně uznávána na území jiných států (typicky vlastnické právo k hmotným věcem movitým)“ (str. 34). Vzhledem k takovým odlišnostem, nebylo by vhodné pohlížet na práva duševního vlastnictví spíše jako na práva k věcem nemovitým nežli k věcem movitým? Bylo by srovnání s právy k nemovitým věcem jakkoli analyticky přínosné pro mezinárodní právo soukromé v oblasti práv duševního vlastnictví?
- (4) Jedním z problémů navrhovaných pravidel pro multistátní porušení práv duševního vlastnictví, včetně pravidla navrhovaného dr. Kyselovskou (str. 158), je vložení důkazního břemene na porušovatele práv, aby prokázal, že právní úprava je v jednom či více státech odlišná od aplikovatelného práva určeného podle navrhovaného článku 8a odst. 2 Nařízení Řím II rev. Čím je možné odůvodnit takovou alokaci tohoto důkazního břemene? Jsou obavy o zneužití tohoto pravidla (např. za účelem omezení svobody projevu) opodstatněné? Vystaly by podobné obavy v souvislosti s navrhovaným posledním bodem článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis (str. 186), kde by žalovaný musel prokázat, že žalobcem zvolený soud není v místě centra zájmů poškozeného, tj. žalobce?

Závěr

Habilitační práce JUDr. Terezy Kyselovské, Ph.D., „Mezinárodní právo soukromé a moderní trendy v úpravě práv k duševnímu vlastnictví“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Mezinárodní právo soukromé.

V Praze, dne 9. května 2023

